

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ПОСЛАБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СЕКТОРА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: АСПЕКТ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ

ШОПСЬКА Юлія

Львівський національний університет імені Івана Франка

<https://orcid.org/0000-0002-1639-1136>

e-mail: shop_aspi@ukr.net

У статті привернуто увагу до проблематики державної політики забезпечення фінансової безпеки сектора малого підприємництва України в ситуації існуючих ризиків та загроз її послаблення. Метою дослідження визначено ідентифікацію недоліків та проблемних аспектів державної політики, які призводять до активізації нових викликів та загроз фінансовій безпеці сектора малого підприємництва в Україні. Ідентифіковано недоліки (та їх наслідки) політики забезпечення фінансової безпеки сектора малого підприємництва в Україні за такими суб'єктами управління, як органи центральної державної влади та управління, Державна регуляторна служба України, органи регіональної влади та місцевого самоврядування, система та інституції бізнес-інфраструктури, елементи інфраструктури підтримки бізнесу, менеджмент малих суб'єктів господарювання. Визначено перспективи та напрями нівелювання ризиків і загроз послаблення фінансової безпеки сектора малого підприємництва в Україні в умовах нестабільності.

Ключові слова: фінансова безпека, фінансові ресурси, фінансові ризики та загрози, фінансові виклики, сектор малого підприємництва, суб'єкти господарювання, нестабільність, інструменти, політика регулювання.

RISKS AND THREATS OF WEAKENING THE FINANCIAL SECURITY OF THE SMALL BUSINESS SECTOR IN CONDITIONS OF INSTABILITY: THE ASPECT OF REGULATORY POLICY

SHOPSKA Yulia

Lviv Ivan Franko National University

The article draws attention to the problems of the state policy of ensuring the financial security of the small business sector of Ukraine in the situation of existing risks and threats of its weakening. The purpose of the study is to identify the shortcomings and problematic aspects of state policy, which lead to the activation of new challenges and threats to the financial security of the small business sector in Ukraine. The shortcomings (and their consequences) of the policy of ensuring the financial security of the small business sector in Ukraine have been identified by such management entities as central state power and management bodies, the State Regulatory Service of Ukraine, regional authorities and local self-government bodies, the system and institutions of business infrastructure, elements of business support infrastructure, management of small business entities. Prospects and directions for leveling risks and threats of weakening the financial security of the small business sector in Ukraine in conditions of instability are determined.

It has been proven that a more effective and high-quality policy of strengthening the financial security of the small business sector should be aimed at eliminating such key regulatory defects in this area as: inconsistency and non-systematic planning, lack of a comprehensive long-term development program and functional and resource security of business (bodies of the central state authority); limited scope of financial and credit assistance to small business entities, small financial support and the declarative nature of business development program measures at the community level (bodies of regional authorities and local self-governments); underdevelopment of business infrastructure, especially financial resources, rural and remote areas, and the business consulting system, in particular in the field of financial and economic security of business, digitalization of business relations, critical limitation of the number and real capabilities of business incubators and business support centers, lack of institutions of support, coaching and consulting for entrepreneurs - beginners at the subregional level (corporate management systems).

Keywords: financial security, financial resources, financial risks and threats, financial challenges, small business sector, instability, tools, regulatory policy.

ШОПСЬКА, Ю. (2023). РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ПОСЛАБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СЕКТОРА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ: АСПЕКТ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ. *Development Service Industry Management*, (4), 42–47. [HTTPS://DOI.ORG/10.31891/DSIM-2023-4\(6\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4(6))

SHOPSKA, Y. (2023). RISKS AND THREATS OF WEAKENING THE FINANCIAL SECURITY OF THE SMALL BUSINESS SECTOR IN CONDITIONS OF INSTABILITY: THE ASPECT OF REGULATORY POLICY. *Development Service Industry Management*, (4), 42–47. [https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4\(6\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4(6))

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Як зазначається у базовому відносно регулювання поступу і реалізації економічного потенціалу сектора малого підприємництва нормативно-правовому акті – Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» – метою державної політики в цій сфері є створення сприятливих умов для розвитку суб'єктів малого і середнього бізнесу, формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності, стимулювання інвестиційної та інноваційної активності в цьому секторі національної економіки, сприяння просуванню й збуту вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки, забезпечення зайнятості населення, підтримка підприємницької ініціативи громадян.

Однак, визначена мета так і не реалізована, а стан розвитку сектора малого бізнесу та його фінансова безпека залишаються незадовільними. Більше того, в умовах критично складних існуючих на сьогодні викликів, ризиків і загроз нестабільності фінансова безпека вітчизняного сектора малого підприємництва ще більше ослабла. Натомість забезпечення фінансової безпеки, фактично, слід розглядати як окремий напрям, сферу державної політики у межах загальної системи заходів зі стимулювання й підтримки розвитку сектора малого бізнесу, що безпосередньо чи опосередковано стосується фінансово-ресурсного забезпечення підприємницької діяльності, інвестиційної підтримки та капіталізації малого бізнесу, ефективності розміщення і використання фінансових активів й ресурсів, реалізації економічних інтересів малих суб'єктів господарювання у фінансовій сфері, захищеності бізнесу засобами фінансового ризик-менеджменту і т. п.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Теоретико-методичні засади, а також прикладні положення економічної та безпосередньо фінансової безпеки досліджуються на сьогодні на різних рівнях: підприємства (Г. Возняк [3, с.27-45; 4, с.194-200], К. Горячева [6, с.65-67], О. Пономаренко [9, с.77-80]), регіону (Т. Васильців, Р. Лупак, Н. Юрків [2, с.90-101], В. Гесць, М. Кизим та ін. [5, с.10-18]), держави (О. Барановський [1, с.12-24], М. Єрмошенко [7, с.8-18]), сектора національного господарства (М. Камлик [8, с.22-32], С. Гринкевич [10, с.24-27]), положення яких у т. ч. слугують базисом формування державної політики забезпечення фінансової безпеки сектора малого підприємництва в Україні.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Водночас, існуючі на сьогодні в умовах нестабільності ризику та загрози потребують обґрунтування нових більш спроможних інструментів та засобів державної політики зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва в Україні.

Формулювання цілей статті

Метою статті є ідентифікація недоліків та проблемних аспектів державної політики, які призводять до активізації нових викликів та загроз фінансовій безпеці сектора малого підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу

В Україні наявні позитивні практики централізованого підходу до реального сприяння і підтримки (з боку держави) розвитку та забезпечення фінансової безпеки сектора малого підприємництва, які закономірно активізувалися під час війни 2014-2021 рр. та активізації воєнних дій у 2022-23 рр. Головно йдеться про реалізацію програм «Доступні кредити 5-7-9 %», «Доступна іпотека 7 %», «Доступний фінансовий лізинг 5-7-9 %», додаткової компенсації відсотків мікро, малих і середніх суб'єктів господарювання за програмами, що реалізувалися у Львівській області, «FinanceEast» та «Підтримка фінансування інвестиційних проєктів МСП». Щодо безпосередньо сектора МСП, то вказані програми реалізувалися через Фонд розвитку підприємництва. З 2020 р. запрацювало й ПрАТ «Експортно-кредитне агентство», що спеціалізується на страхуванні зовнішньоекономічних договорів та експортних кредитів, наданні інших послуг з підтримки експорту вітчизняних товаровиробників, у т. ч. малих підприємств. Однак, такі практики все ще не набули характеру системних та не поширюються на критичну масу суб'єктів господарювання, не передбачають повний спектр необхідної пропозиції аби державна підтримка стала відчутною для сектора малого підприємництва країни.

Позитивною також слід вважати й реакцію органів центральної влади на виклики повномасштабної війни та сприяння бізнесу в адаптації до її умов. Йдеться про постанову Кабінету Міністрів України № 305 від 17.03.2022 р., якою було впроваджено безоплатне перевезення майна вітчизняних підприємств, установ та організацій згідно з переліком, який формується Міністерством економіки України і передається до Міністерства інфраструктури України, розпорядження Кабінету Міністрів України № 246-р від 25.03.2022 р., яким було визначено план невідкладних заходів з переміщення за необхідності виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію, а також програму Міністерства економіки України з релокації підприємств з комплексом засобів державної підтримки щодо підбору місця розташування для потужностей бізнесу та їх переміщення на нові

території, сприяння в розселенні персоналу і забезпеченні новими кадрами, відновлення логістики, а також організації матеріально-технічного та техніко-технологічного забезпечення бізнесу, підтримки у виході на нові ринки збуту продукції (товарів, послуг).

У підсумку цих та інших заходів станом на поч. вересня 2022 р. з територій активних бойових дій в більш безпечні переїхало 725 підприємств, з яких 528 відновили діяльність на новому місці та ще 284 суб'єкти господарювання здійснювали пошук нової локації та/чи форму транспортування. Найбільше підприємств релокувалося до Львівської (29 % релокованих підприємств) області, а також інших областей Карпатського регіону України, а саме – Закарпатської (18 %) і Чернівецької (13 %) областей.

Також Кабінетом Міністрів України розроблено нову податкову модель для бізнесу у воєнний час, провідними положеннями якої стали: кредитування підприємств за програмою «5-7-9%» обсягом до 60 млн грн під 0 % на час воєнного стану; спрощена система оподаткування: для великого бізнесу створено можливості сплачувати лише єдиний податок за умови, що річний оборот не перевищує 10 млрд грн; для ФОПів I та II групи єдиний податок став добровільним (якщо впродовж воєнного часу доходи були відсутні ФОПи також можуть не сплачувати ЄСВ); для ФОПів II-III груп дозволено не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників, які будуть сплачені коштом державного бюджету; зменшення ПДВ на паливе з 20 % до 7 % (зокрема, і на його імпорт), а також с касування акцизів на нафтопродукти; збільшення рентної плати за видобуток корисних копалин.

Однак, системною вадою державної політики в аналізованій сфері стала реорганізація діяльності Державної служби з питань підприємництва та регуляторної політики України як спеціалізованого урядового органу, покликаного координувати державну політику в сфері розвитку підприємництва. Після перетворення цієї структури на Державну регуляторну службу України проблематика розвитку підприємництва була повністю звужена лише до однієї функції – регуляторної та фактично, на нині, ця структура здійснює лише регуляторну політику (орієнтовану на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, у т. ч. задля зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності), а також відповідальна за створення організаційних основ для здійснення ефективної взаємодії суб'єктів підприємництва з дозвільними органами та органами ліцензування, державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності.

Центральні органи влади в більшій мірі відповідальні за створення загальних правил гри і формування загальнодержавного економіко-правового середовища виробничої та комерційної господарської діяльності, тоді як завдання вирішення нагальних проблем суб'єктів малого бізнесу, у т. ч. в сфері фінансів і безпеки, об'єктивно стають прерогативою регіональної влади та органів місцевого самоврядування. Вони більш «наближені» до реальної економіки, тих процесів, які безпосередньо протікають в місцевій економіці, діяльності конкретних суб'єктів господарювання, а, відтак, знають і відчувають їх проблематику, розуміють безпосередні перешкоди, які стають на заваді створення та поширення нового, а також функціонування й розвитку існуючого бізнесу.

Аналогічно й в частині потреби в ресурсному забезпеченні малого бізнесу, особливо фінансово-інвестиційному, формування фінансово-економічних результатів господарювання, а також досягнення належних параметрів фінансової стійкості, ліквідності та безпеки. Ці питання зазвичай найбільш актуальні і водночас складні, потребують від регіональних органів влади й місцевого самоврядування здійснення заходів не тільки відносно покращення бізнес-середовища, але й ресурсного, головне – фінансового, забезпечення, підтримки ініціатив з нарощення продуктивності і ефективності.

Як відомо, регіональна політика в сфері розвитку та гарантування безпеки підприємництва реалізується за двома векторами: (1) безпосередній (шляхом фокусування всієї сукупності заходів з підтримки і стимулювання у межах регіональних та місцевих програм сприяння розвитку підприємництва), (2) опосередкований (через здійснення окремих точкових регулюючих заходів в руслі втілення в життя загально-регіональних соціальних та економічних ініціатив, у т. ч., до прикладу, багато з яких реалізуються у межах одного з напрямів стратегії та програми соціально-економічного розвитку області – програма підвищення конкурентоспроможності економіки регіону).

Щодо другого напрямку, то Львівщина до повномасштабної війни, а також й на нині є одним з регіональних лідерів як за темпами розвитку економіки, так і якістю життя населення (у 2021 р. регіон посідав 4 місце за обсягами ВРП, 4 місце за обсягами виробленої будівельної продукції, 3 місце за обсягами загальної площі житлових будівель, прийнятих в експлуатацію, 6 місце за оборотом роздрібною торгівлі, 7 місце за обсягами експорту товарів, 4 місце за обсягами імпорту товарів, 5 місце за обсягами капітальних інвестицій). Тут прийнято та реалізуються: Стратегія розвитку Львівської області на період 2021-2027 років та Комплексна стратегія розвитку міста Львова на 2012-2025 роки, достатньо багато територіальних громад мають стратегії розвитку; виконуються заходи Програми соціально-економічного та культурного розвитку Львівщини на 2021-2023 роки і Програми соціально-економічного та культурного розвитку м. Львова на 2020-2022 роки; на регіональному та місцевому рівнях реалізуються заходи цілої системи спеціалізованих програм соціально-економічного та культурного поступу територій, зокрема з підтримки та розвитку сільського, лісового господарства, транспорту та зв'язку, туризму і курортів, цифровізації економіки регіону, сприяння

інноваційному та науково-технологічному розвитку, розвитку міжнародного і транскордонного співробітництва, поширення інформаційного простору, спортивного та культурного розвитку, у т. ч. молоді, соціальної підтримки, захисту й допомоги, у т. ч. соціально вразливих категорій населення, надання житлових кредитів окремим категоріям громадян, покращення якості та спроможності системи елементів соціальної інфраструктури, безпеки та поступу загальної інфраструктури, у т. ч. сільських, віддалених та гірських населених пунктів.

Відповідно, заходи у цих та інших напрямках дозволили сформувати достатньо якісне (в порівнянні з іншими областями країни) середовище ведення підприємницької діяльності, що підтверджується наведеними вище даними відносно внеску області у загальнодержавні (середньогалузеві) параметри функціонування, розвитку та безпеки сектора малого бізнесу України, а також результатами складання рейтингу *Regional Doing Business*, згідно яких у 2018 р. Львівська область посідала 5, а у 2020 р. – 8 місце з-поміж регіонів України за інтегральним коефіцієнтом легкості ведення бізнесу, що включає 6 субіндексів: започаткування бізнесу, сплата місцевих податків, оформлення земельної ділянки, приєднання до електромереж, отримання дозволів на будівництво, електронні сервіси.

Однак, на запитання чи посприяли такій ситуації заходи спеціально орієнтованих регіональних програм підтримки підприємництва відповісти ствердно складно та у підсумку аналізування їх положень, радше, підтверджується висновок, що вони перебувають у паралельних реаліях. Так, для регіону характерною була класична ситуація, коли ухвалювалися спершу щорічні (практика до 2007 р.), а надалі – 2-3-річні обласні програми (досвід 2008-2014 рр.). Відповідні регіональні програми здебільшого мали типовий перелік заходів за групами: впорядкування нормативного регулювання підприємницької діяльності, покращення надання адміністративних послуг, фінансово-кредитна підтримка бізнесу, інформаційно-консалтинговий супровід підприємницької діяльності, сприяння розвитку інфраструктури бізнесу та ін. т. п. Враховуючи, що коштів на реальну фінансово-кредитну підтримку функціонування та розвитку, реалізацію програм безпеки суб'єктів малого бізнесу не виділялося, заходи та, відповідно, результати виконання програм не мали нічого спільного з розвитком в регіоні малого бізнесу, а більше 90 % його представників взагалі не знали про існування відповідної регіональної політики.

Потрібно визнати, що, на загал, позитивним як з позиції розвитку, так і забезпечення фінансової безпеки сектора малого підприємництва регіону видається визначення заходів, які слід реалізувати в частині покращення ресурсного, особливо фінансового, забезпечення малих суб'єктів господарювання, розвитку виробничих комплексів та суб'єктів реального сектору регіональної економіки, зростання інноваційно-технологічної активності суб'єктів бізнесу, створення ними кластерів та інших локальних інтегрованих структур, зміцнення параметрів конкурентоспроможності, у т. ч. на зовнішніх та інтеррегіональних ринках. Беззаперечно, що реалізація інструментарію регіональної політики за цими векторами позитивно позначиться на фінансово-економічному розвитку і зміцненні фінансової безпеки суб'єктів аналізованого сектора регіональної економіки.

Однак, цією стратегією, по факту, було визначено лише стратегічні пріоритети та операційні цілі. Документ не містив конкретних заходів, які мають бути реалізованими, складу суб'єктів, відповідальних за їх реалізацію, ідентифікацію обсягів та джерел залучення ресурсного забезпечення. Відтак, цілком закономірним став факт того, що задекларовані у стратегії кількісні орієнтири «успіху реформ» (станом на 2020 рік або, іншими словами, за більш-менш стабільної соціально-економічної ситуації в країні та у її західному регіоні) були не досягнутими. Таким чином, при умовно, але якісному, виконанні функцій аналізу та планування в регіоні було повністю провалено функції організації, мотивації та контролю, що об'єктивно унеможливило будь-який інший результат, а ніж подальший еволюційний розвиток малого підприємництва в області, який дуже мізерним чином залежить від відповідної регіональної політики.

Іншим системним недоліком загальної регіональної політики розвитку і забезпечення безпеки сектора малого підприємництва області, стало те, що визначені орієнтири за більшістю напрямів мали, з одного боку, суто «м'який» характер, а, з іншого, – не формували системний підхід до комплексного вирішення тієї, чи іншої проблеми. На прикладі завдання 3.1 «Сприяння доступу до фінансових ресурсів», доцільно зауважити, що 3 з 8-ми заходів стосуються тренінгів та консультацій, а інші – співфінансування охочих відкрити власну справу (що не відповідає принципам конкуренції та рівних прав), координації програм технічної допомоги, функціонування служби інвестора.

Фактично, лише 2 заходи мають конкретний цільовий характер – забезпечення реального функціонування обласного фонду підтримки підприємництва у Львівській області (надання фінансово-кредитної підтримки) та розвиток програм мікрокредитування бізнесу. Однак, це ж не є системний підхід, коли регіональна політика орієнтується на інвестиційний, фінансовий, банківський, страховий сектори, публічно-приватний підхід до формування фінансового забезпечення бізнесу, використання інструментарію державно-приватного партнерства, розвиток фінансово-кредитної кооперації, розширення масштабів альтернативних форм фінансування, як-от – лізинг, факторинг, форфейтинг і т. п., активне створення і ефективне використання внутрішньокорпоративних фінансово-інвестиційних фондів, врешті-решт.

Цікавим став і наступний метод формування і реалізації політики регіональних органів влади в частині управління розвитком та забезпеченням безпеки середовища в секторі малого бізнесу регіону, коли

відповідні заходи плануються у межах заходів з реалізації Стратегії розвитку Львівської області на період 2021-2017 років, зокрема в межах Програми підвищення конкурентоспроможності Львівської області на 2021-2023 роки. На загал, така практика має право на існування, однак потребує формування спеціального окремого розділу, де буде представлено повноцінний спектр запланованих до реалізації заходів безпосередньо у сфері розвитку / безпеки малого та чи підприємницького (головно – МСП) сектору.

Позаяк, у Програмі відносно суб'єктів сектора малого бізнесу передбачено лише фінансову підтримку, що в сенсі зміцнення фінансової безпеки цього сектора регіональної економіки позитивно, однак в частині повноцінного регіонального менеджменту недостатньо.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Ефективність політики управління фінансовою безпекою сектора малого підприємництва в Україні є недостатньою і це особливо негативно у середовищі нарощення фінансових ризиків і загроз, що характерно для існуючого періоду нестабільності в Україні. Причому слабкі місця характерні для всіх (на всіх рівнях) суб'єктів управління процесами формування фінансової безпеки аналізованого сектора економіки. Відповідно, більш ефективну та якісну політику зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва слід спрямувати на усунення таких ключових вад регулювання в цій сфері, як: непослідовність і несистемність планування, відсутність комплексної лонгітудної програми розвитку та функціонально-ресурсної безпеки бізнесу, а також органу, відповідального за координацію та реалізацію політики розвитку та безпеки підприємництва, відмова від функції сприяння розвитку підприємництва та фокусування виключно на регуляторній політиці й контролі, руйнування існуючої регіональної системи державних органів менеджменту розвитку малого бізнесу (органи центральної державної влади); обмеженість обсягів фінансово-кредитного сприяння суб'єктам малого підприємництва, мале фінансове забезпечення й декларативний характер заходів програм розвитку бізнесу на рівні громад, відсутність заходів з якісного аналізування проблем і перешкод функціонування суб'єктів малого підприємництва (органи регіональної влади та місцевого самоврядування); нерозвиненість бізнес-інфраструктури, особливо фінансово-ресурсної, сільських і віддалених територій, та системи бізнес-консалтингу, зокрема в сфері фінансово-економічної безпеки бізнесу, цифровізації бізнес-відносин, критична обмеженість чисельності та реальних можливостей бізнес-інкубаторів і центрів підтримки бізнесу, відсутність інституцій підтримки, коучингу та консалтингу підприємств – початківців на субрегіональному рівні, не сформованість площадок кооперації та співпраці суб'єктів малого підприємництва між собою та з суб'єктами середнього і великого бізнесу; низький рівень стандартизації управління у сфері фінансового ризик-менеджменту, недостатність уваги до управління економічною, зокрема фінансовою, безпекою, несформованість страхових і гарантійних фондів, низький рівень страхування і самострахування ризиків (корпоративні системи менеджменту).

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики аналізування фінансової безпеки на рівні сектора малого підприємництва держави.

Література

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). Дис. д.е.н. К. : ДУ «Інститут економічного прогнозування. 2000. 40 с.
2. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Юрків Н. Я. Інституційне забезпечення розширення фінансових можливостей підприємств промисловості та АПК на регіональному рівні. *Фінанси України*. 2012. № 3. С. 90-101.
3. Возняк Г. В. Фінансовий потенціал підприємств регіону: підходи до розуміння. *Вісник Університету банківської справи Нац. банку України*. К.: УБС НБУ, 2010. С. 27-45.
4. Возняк Г. В. Банківське кредитування як джерело фінансування інноваційної діяльності на сучасному етапі. *Регіональна економіка*. 2005. Вип. 2. С. 194-200.
5. Гесць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія. Х. : ВД «Інжек». 2006. 240 с.
6. Горячева К. С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки. *Економіст*. 2007. № 8. С. 65–67.
7. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення : монографія. URL : <http://www.disslib.org/upravlinnjaekonomichnoju-bezpekoju-pidpryemnytstva>
8. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект : навч. посіб. К.: Атіка, 2005. 432 с.
9. Пономаренко О. Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств. *Економіка озвитку*. 2010. № 1 (53). С. 77–80.
10. Vasylytsiv T. H., Grynkevych S. S. Formation of the environment of economic security of entrepreneurship in Ukraine. *Економічний часопис-XXI*. 2015. Вип. 3-4, С. 24-27.

References

1. Baranovsky, O. I. (2000). Financial security in Ukraine (evaluation methodology and support mechanisms). Kyiv. Institute of Economic Forecasting. 40 p.

-
2. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Yurkiv, N. Ya. (2012). Institutional support for the expansion of financial capabilities of industrial enterprises and agro-industrial complex at the regional level. *Finance of Ukraine*. no. 3. pp. 90-101.
 3. Vozniak, G. V. (2010). Financial potential of regional enterprises: approaches to understanding. *Bulletin of the National University of Banking*. Bank of Ukraine. K.: UBS NBU. pp. 27-45.
 4. Vozniak, G. V. (2005). Bank lending as a source of financing innovative activity at the current stage. *Regional economy*. Iss. 2. pp. 194-200.
 5. Geyets, V. M., Kyzym, M. O., Klebanova, T. S., Cherniak, O. I. (2006). Modeling of economic security: state, region, enterprise. Kharkiv. : PH «Inzhnek». 240 p.
 6. Goriacheva, K. S. (2007). Financial security of the enterprise. The essence and place in economic security system. *Economist*. no. 8. pp. 65-67.
 7. Yermoshenko, M. M. (2008). Financial security of the state: national interests, real threats, security strategy. URL : <http://www.disslib.org/upravlinnjaekonomichnoju-bezpekoju-pidpryemnytstva>
 8. Kamlyk, M. I. (2005). Economic security of business. Economic and legal aspect. Kyiv.: Atika, 432 p.
 9. Ponomarenko, O. E. (2010). Theoretical aspects of financial security of enterprises. *Economy development*. no. 1 (53). pp. 77-80.
 10. Vasylytsiv, T. H., Grynkevych, S. S. (2015). Formation of the environment of economic security of entrepreneurship in Ukraine. *Ekonomichnyy chasopys-XXI*. Is. 3-4, pp. 24-27.
 11. Vasylytsiv, T. H., Voloshyn, V. I., Boikevych, O. R., Karkavchuk, V. V. (2012). Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpryemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia. Lviv. LKA. 388 p.